

ระลึกถึงแบบเรียนสมัยเก่า

เบญจา รุ่งเรืองศิลป์

ห้องสมุดหนังสือหายากของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ สำนักงานวิทยทรัพยากร ชั้น 6 เป็นแหล่งภูมิปัญญาในด้านการจัดเก็บ บริการ และสงวนรักษาหนังสือในยุคสมัยเก่า ที่ทรงคุณค่าต่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและประเทศไทย ในคอลเลกชันหนังสือหายากนี้ พบว่า เป็นหนังสือแบบเรียนภาษาไทยดั้งเดิมจำนวนหนึ่ง ทุกเล่มได้รับการดูแลรักษาอย่างดี ไม่ได้ถูกหลงลืมไปตามกาลเวลา ยังคงสภาพความสมบูรณ์ของตัวเล่ม และเป็นต้นฉบับเพื่อการศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง ตลอดจน สามารถเปิดอ่านในรูปแบบหนังสือหายากอิเล็กทรอนิกส์ได้จากฐานข้อมูลห้องสมุดในจุฬาฯ ซึ่งหนังสือแบบเรียนสมัยเก่ายังคงความน่าสนใจมากมาย ชวนให้ค้นหามาอ่าน ชวนให้คนในยุคสมัยหนึ่งระลึกถึงการเล่าเรียนในวัยเยาว์นึกถึงบทคัดอ่านภาษาไทยที่ไพเราะน่าจดจำและเรื่องราวความรู้ที่เป็นธรรมชาติใกล้ตัวนี่คือเสน่ห์ของหนังสือแบบเรียนสมัยเก่า

Recalling the Old Textbooks

Benja Rungruangsilpa

Rare Book Collection of Chulalongkorn University, located on the sixth floor of Office of Academic Resources, is the intellectual source of storage, service, and conservation of books in the old times which are valuable for Chulalongkorn University and the nation. Among the Rare Book Collection, there are a number of traditional Thai textbooks. Having not neglected through times, all are under a good care and in good condition. They are also continuously utilized as original documents for research and study as well as accessed in a form of electronic rare books on Chulalinet database. The old textbooks remain interesting and worth reading. They remind people at a certain age of learning in childhood years, beautiful and memorable recitations of Thai language, and common knowledge of nature. This is the charm of textbooks in the old days.

ระลึกถึงแบบเรียนสมัยเก่า

เบญญา รุ่งเรืองศิลป*

ความระลึกถึง

สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะเป็นองค์กรความรู้ที่แสดง ยุทธศาสตร์การสงวนรักษาและอนุรักษ์มรดกทางภูมิปัญญาของชาติ ได้จัดงาน “เรารักภาษาไทย” เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๖ เป็นกิจกรรมพิเศษในวาระครบรอบ ๙๖ ปี แห่งการสถาปนาของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อร่วมกันเผยแพร่ และอนุรักษ์องค์ความรู้ด้านภาษาไทย ส่งเสริมให้ประชาคม จุฬาฯ และสังคมเกิดความรักและความภาคภูมิใจในคุณค่าของภาษาไทย ประกอบด้วยการแสดงและการเสวนาของวิทยากรซึ่งเป็นบุคคลต้นแบบด้านผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่น ที่พร้อมใจกันมาถ่ายทอดและบอกเล่าเรื่องราวของการใช้ภาษาไทยกับการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาเพลง ภาษาในคีตศิลป์ และภาษาในสื่อออนไลน์ ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยอย่างมากมาย นอกจากนี้ สำนักงานวิทยทรัพยากร ยังเปิดบ้านให้เยี่ยมชมคอลเล็คชันห้องสมุดหนังสือหายาก ประชาสัมพันธ์หนังสือหายากอิเล็กทรอนิกส์ (e-rarebook) และเชิญชมนิทรรศการหนังสือแบบเรียนภาษาไทยสมัยเก่า ซึ่งผู้เข้าร่วมงานบอกกับเราว่ามีความสุขมากที่เป็นส่วนหนึ่งในงานนี้

แบบเรียนในดวงใจ

ผู้เขียนขออนุญาตยืมชื่อหนังสือเล่มหนึ่งที่อาจารย์เอนก นาวิกมูล ชื่นปกวไว้ว่าแบบเรียนในดวงใจ มาเป็นหัวข้อแรก เพราะสื่อความหมายได้ดี ทั้งความประทับใจ ความผูกพัน และความสุข ซึ่งผู้เขียนมีความหลังที่งดงาม่าจดจำกับแบบเรียนเก่าๆ กับครอบครัวชนบท บ้านริมน้ำ และบรรยากาศน่าน้ำที่หาไม่ได้อีกแล้ว เมื่อก้าวพ้นวัยเด็กมาเป็นคนเมืองเหมือนเช่นทุกวันนี้

• นะโมข้าจะไหว้ วรระไตรระตะนร ใส่ไว้ในเกษา วรระบาทะมูณี คุณะวรระไตร ข้าใส่ไว้ในเกษี
เดชะพระมูณี ขอย่ามีที่โทษา ข้ายอยยอชูลี ใส่เกษีไหว้บาทา จากหนังสือประถม ก กา ประถม ก กา
หัดอ่าน ปฐมมาลา อักษรนิติ ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๑๓

*บรรณารักษ์ สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

• ใฝ่ใจให้ท่านนี้ นอกในมีแลใหม่ใส ใครใคร่แลของโย อันใดใช้อย่าไหลหลง ไส้กลสะไฟไ้
ทั้งต่ำไ้แลใหญ่ยง ไกลไ้แลไ้จง ใช้ให้คงค้ำบั้คับ... จากคำกลอนในหมู่ไม้ม้วน หนังสือประถม
ก กา ประถม ก กา หัดอ่าน ปฐมมาลา อักษรนิติ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๕๑๓

• เข้าวันหนึ่ง นกกาางเซนต์ผู้ตัวหนึ่ง เกาะอยู่บนกิ่งมะม่วงในสวน นกน้อยตัวนี้ เริ่มร้องเพลง
ด้วยเสียงอันไพเราะ ร้องพลางกระโดดพลางไปตามกิ่งไม้ มันร้องอยู่ไม่นาน ก็มีนกกาางเซนต์เมีย
ซึ่งเกาะอยู่ที่กิ่งข้างล่าง ส่งเสียงร้อง ประสานรับออกมา... จากหนังสืออ่านเรื่องนกกาางเซนต์ของกรม
วิชาการ กระทรวงธรรมการ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๕๔๓

• อืดมาพบโลกใหม่ กว้างใหญ่และน่าดู ต้นไม้เขียวชอุ่ม ขึ้นอยู่เรียงราย รอบสระน้ำ ผีเสื้อ
ก็แสนสวย เกาะอยู่ตามดอกบัว ละลือกน้อยๆ ในสระ กระบี่ผิงดังเฉาะและ ลมพัดใบไม้ กิ่งไม้
เกิดเสียงซู่ อืดรำพึงในใจว่า โลกนี้ช่างสวยงาม น่าอยู่จริง... จากหนังสืออ่านเรื่องลูกสัตว์ต่างๆ
ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๕๔๓

• แสนเสียดาย นันทา ที่น่ารัก ชะล่าหนัก เลี้ยงออก นอกถนน มัวแต่เพลิน ปลาบปลื้ม
จนลืมตน ถูกรถยนต์ แล่นทับ ดับชีวา นิจจาเอ๋ย เคยเห็น ทุกเย็นเข้า กลับเหลือแต่กรงเปล่า
ไม่เห็นหน้า เคยวิ่งเล่น ด้วยกัน ทุกวันมา ช่างทิ้งช้า เปลี่ยวเปล่า เศร้าใจเอ๋ย จากหนังสืออ่าน
เรื่องลูกสัตว์ต่างๆ ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๕๔๓

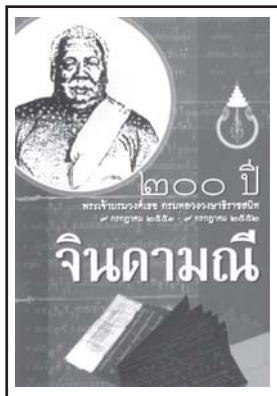
• แมวเอ๋ยแมวเหมียว รูปร่างประเปรียวเป็นนักหนา ร้องเรียกเหมียวเหมียวเดี๋ยวก็มา
เค้าแข้งเคล้าขาน่าเอ็นดู รู้จักเอารักเข้าต่อตั้ง ค่ำๆ ช้านั่งระวังหนู ควรนับว่ามันกตัญญู พอดูอย่าง
ไวใสใจเอ๋ย จากหนังสืออ่านกวีนิพนธ์ดอกสร้อยสุภาสิต ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๕๔๓

• พ่อหลี่ พี่หนูหล่อ พ่อเขาชื่อ หมอหล้า แม่ชื่อ แม่หย่า อยู่แพ ที่สำเหร่ เขาค้าผ้าไหม
หม้อใหม่ๆ ก็มี ดีหมี่ ดีหมูป่า หน่อไม้ หนุ่ยไซ หนุ่ยคา หน่องา และยาหลู่ ก็มี...จากแบบฝึกหัด
อ่านหนังสือไทย เล่มปลาย ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๕๓๗

แบบเรียนภาษาไทยในยุคสมัยต่าง ๆ

ห้องสมุดหนังสือหายากของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ สำนักงานวิทยทรัพยากร ชั้น ๖ มีความโดดเด่นของความเป็นคลังสถาบันในการจัดเก็บและให้บริการหนังสือเก่าหายากเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นแหล่งภูมิปัญญาของมหาวิทยาลัยและประเทศชาติมายาวนานในจำนวนหนังสือทรงคุณค่าเหล่านั้น พบว่าเป็นหนังสือแบบเรียนภาษาไทยสมัยเก่าจำนวนหนึ่ง ที่ได้รับการสงวนรักษาไว้อย่างดี ไม่ได้ถูกหลงลืมไปตามกาลเวลา ยังคงสภาพความสมบูรณ์ของตัวเล่มและเป็นต้นฉบับเพื่อการศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย หนังสือแบบเรียนในยุคสมัยต่างๆ ท่านผู้อ่านลองติดตามข้อมูลต่อไปนี้ว่าเล่มใดบ้างที่ท่านเคยเรียน เคยอ่าน เคยฟัง เคยคิด เคยเขียน เคยเป็นเจ้าของ หรือไม่เคยเห็น ไม่เคยรู้จัก แต่สนใจเป็นอย่างยิ่ง นี่คือ...เสน่ห์ของหนังสือแบบเรียนสมัยเก่า ดังนั้น หนังสือแบบเรียนทุกรายชื่อที่แนะนำในบทความนี้ จึงระบุปีที่พิมพ์กำกับไว้ทุกเล่ม เพื่อความถูกต้องในการอ้างอิงการใช้คำ ตัวสะกด รูปแบบการเขียนต่างๆ และเนื้อเรื่องที่ปรากฏในยุคสมัยนั้นๆ ซึ่งแบบเรียนทุกเล่มดังกล่าวมีตัวเล่มจริงอยู่ในห้องสมุดหนังสือหายากของจุฬาฯ

แบบเรียนเล่มแรกของไทย

ส่วนจินตามณีฉบับพิมพ์ของหมอบรัดเล เป็นการรวมตำราแบบเรียนภาษาไทยหลายเล่มมาพิมพ์ไว้ด้วยกัน ซึ่งห้องสมุดมีฉบับ “หนังสือประถม ก กา แจกลูก และจินตามณี กับ ประถมมาลา แลปทานุกรม” พิมพ์โดยโรงพิมพ์ห้างสมุด พ.ศ. ๒๔๖๙ และ “มะนีจินดา หนังสือปถม ก กา แจกลูกอักษรฤาจินตามณี ปถมมาลา แลปทานุกรม แลกบทต่างๆ” พิมพ์โดยโรงพิมพ์ศิริเจริญ พ.ศ. ๒๔๔๔ สำหรับเล่มนี้หน้าปกใช้ชื่อว่า จินตามณี

แบบเรียนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

- หนังสือประถม ก. กา เริ่มต้นด้วยพยัญชนะ ๔๔ ตัว อธิบายแม่ ก. กา ถึงแม่เกย มีคำประพันธ์ประเภทกาพย์แทรกอยู่
 - ประถม ก กา หัดอ่าน แต่งเป็นคำประพันธ์ประเภทกาพย์ เป็นเรื่องๆ ไป
 - ปฐมมาลา โดย พระเทพโมฬี แต่งเป็นคำประพันธ์ประเภทกาพย์ อธิบายหลักการเขียนภาษาไทยหลักไวยากรณ์บาลีและหลักการแต่งคำประพันธ์ ห้องสมุดมีฉบับ “ประถม ก กา ประถม ก กา หัดอ่าน ปฐมมาลา อักษรนิติ” จัดพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นางโอสถนันทประสิทธิ์ (แก้ว สืบศิริ) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓
 - ประถม ก กา แบบเรียนหนังสือไทยสำหรับมูลศึกษา โดย เจ้าหมื่นศรีศรีรักษ์ (หม่อมราชวงศ์จิตร) เป็นแบบเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ที่จะใช้สอนศิษย์ในชั้นมูลศึกษาตามวัดทั่วไป ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๔๙
 - แบบเรียนหลวงชุดแรกคือ ชุดมูลบทบรรพกิจ ๕ เล่ม โดย พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ได้แก่
 - มูลบทบรรพกิจ : แบบเรียนสอนอ่านโดยเฉพาะใช้สอนเด็กที่เริ่มเรียนหนังสือ ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๕๒
 - วาหนัตินิกร : แบบเรียนการผันอักษรนำ ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๔๑
 - อักษรประโยค : แบบเรียนการผันอักษรควบกล้ำ ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๓๓
 - สังโยคพิธาน : แบบเรียนว่าด้วยตัวสะกดในแม่กน กก กต กบ ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๔๑
 - พิศาลการ์นต์ : แบบเรียนการใช้ถ้อยคำที่มีตัวการ์นต์ ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๔๑
- นอกจากนี้ พระยาศรีสุนทรโวหารได้แต่งหนังสือไทยเพิ่มขึ้นอีกหลายเล่ม ได้แก่
- ปกิรีถาพจนาดถ : หนังสือเทียบแบบสอนในการใช้คำต่างๆ เขียนเป็นกลอนสุภาพ ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๓๒

- สังโยคพิธานแปล : หนังสือที่รวบรวมตัวอักษรที่ใช้สะกดในแม่กน กก กต กบ ซึ่งมาจากภาษาบาลี สันสกฤต และคำบัญญัติที่ใช้ในภาษาไทย ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๓๖
- ไวยากรณ์พิจารณา : แบบเรียนว่าด้วยเรื่องคำพ้อง ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๔๑
- ไวยากรณ์ประพันธ์ : หนังสืออธิบายคำพ้องต่างๆ ในไวยากรณ์พิจารณา ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๔๐
- พิศาลการันต์ : หนังสืออธิบายพิศาลการันต์ในแบบเรียนหลวงเขียนเป็นกลอนสุภาพ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๔๑
- อนันตวิภาค : หนังสือที่ผู้เรียนสามารถนำคำต่างๆ ไปใช้ในการแต่งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๕๐
- อุโฆษพจน์ : หนังสือสำหรับอาจารย์ผู้สอนในการทวนสอบศิษย์ให้จำความหมายของคำต่างๆ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๕๒
- นิติสารสาธก : หนังสืออธิบายแบบเรียนหลวงทั้ง ๕ เล่ม แต่งเป็นกลอนสุภาพ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๕๗
- มหาสุปัสสีชาดก : นิทานชาดกที่มีเรื่องราวเป็นแบบอย่างในสุจริตธรรม ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๖๗
- พรณพฤษากับสัตตวาภิธาน : หนังสือแต่งเป็นกลอน เรื่องแรกคือ พรณพฤษา เป็นการรวบรวมชื่อต้นไม้ต่างๆ เป็นหมวดหมู่ ส่วนสัตตวาภิธานกล่าวถึงสัตวในโลก ๔ ประเภท คือ พหุบาท (สัตว์มีเท้ามากเกิน ๔ ขึ้นไป) จตุบาท (สัตว์ ๔ เท้า) ทวิบาท (สัตว์ ๒ เท้า) และอปาตะกะ (สัตว์ไม่มีเท้า) ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๑
- ฉันทวิภาค : หนังสือสอนวิธีแต่งฉันท์ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๕๐๔

แบบเรียนของกรมศึกษาธิการ/กระทรวงธรรมการ/หรือที่อนุญาตให้ใช้เป็นแบบเรียน

- แบบเรียนเร็ว รวม ๓ เล่ม โดย สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๖๕ เล่ม ๑ สอนให้อ่าน เช่น อามาตุนา อาจะมาหตา เล่ม ๒ สอนให้เขียน เช่น ผู้ใดอยู่ในครัว เล่ม ๓ สอนให้เรียงถ้อยคำ รู้จักส่วนต่างๆ ของคำพูด เช่น ม้ากินหญ้า ช้างไล่คน
- บันไดทอง เป็นหนังสืออ่านเทียบเมื่อเรียนแบบเรียนเร็ว ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๔๓
- แบบเรียนเร็วใหม่ เล่ม ๑ ตอนต้น ตอนกลาง และตอนปลาย โดย หลวงจรูญกิจวิฑูรย์ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๙ นอกจากการสอนอ่านแล้วยังสอดแทรกเรื่องราวในชีวิตประจำวันของเด็ก และบทเพลงที่เป็นคำสอนหรือข้อเตือนใจเสมอ ซึ่งเด็กจะจดจำประโยคที่ว่า ปาฏิภาณูจิหรือเรื่องเด็กชายใหม่รักหมู่เป็นเด็กดี ได้อย่างแม่นยำ
- แบบหัดอ่านขั้นต้น (สอนโดยวิธีให้เด็กเกาจุดเด็กใหม่) โดย พระเสริมวิชาพูล (ไผ่ หุตะโกวิท) ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๕ เป็นการสอนให้ท่องสระ อักษรกลาง อักษรสูง อักษรต่ำ

- **แบบหัดอ่านหนังสือไทย** โดย อำมาตย์โท พระวิภาชนวิทยาสิทธิ (สังข์ พุกกะเวส) ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๗ หนังสือชุดนี้มี ๒ เล่ม คือ เล่มต้น เล่มปลาย สอนเรื่องอักษรนำ อักษรกล้ำ มาตรา ตัวสะกด เนื้อหาดีภาพ ประกอบมากขึ้นจากแบบเรียนรุ่นก่อนๆ บางบทเรียนสอดแทรกสุภาษิต สอนใจหรือบทดอกสร้อย หลายท่านอาจเคยหัดอ่านบทที่ ๓๓ ตากล้า ทำนาเกลือ กะตาสง่า อยู่ที่สาขลา นาเกลือที่เก่าๆ อยู่ใกล้ทะเล แต่เข้าตำรู้ แกล้งไปเกลี้ยที่นาให้ลุ่มน้ำเสมอดีไม่ให้ขรุขระ...
- **แบบฝึกสอนอ่านไทย** โดย ชูสรพเพทยพิศาล ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๘
- **แบบหัดอ่าน กข ก กา** โดย พระยาผดุงวิทยาเสริม (กำจัด พลาญกูร) ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๘ ซึ่งเด็กจะหัดอ่าน อีกา จะดี ปุปะ ตาจุ จะปา อาดู กะบี กะบะ จะดู ตาปู ดูปู... ได้อย่างคล่องแคล่ว
- **แบบเรียนใหม่ ภาค ๑-๒** โดย เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๗ จุดประสงค์ ใช้เป็นวิธีสอนในการสอนภาษาไทยเพิ่มเติมจากหนังสือแบบเรียนใหม่ของเดิม ด้วยการสอนไวยากรณ์ และตัวสะกดควบกัน
- **แบบสอนอ่านใหม่** โดย เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๘-๒๔๘๐ ใช้อ่าน คู่กับแบบเรียนใหม่ หนังสือชุดนี้มี ๖ เล่ม มุ่งเน้นความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ ความมีน้ำใจนักกีฬา และการเป็นพลเมืองดีของชาติ
- **แบบหัดอ่านของผู้ใหญ่** โดย กองการศึกษาผู้ใหญ่ กระทรวงธรรมการ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๔ บรรจุความรู้ในวิชาต่างๆ ตามหลักสูตรและประมวลการสอนผู้ใหญ่ภาคต้น เช่น ในหน้าที่ ๑ เขียนไว้ว่า เราเป็นคนไทย เราเกิดในประเทศไทย ประเทศไทยเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของเรา ฉันทรักประเทศไทย ท่านรักประเทศไทย เราชรักประเทศไทย แล้วจบลงด้วยข้อความสรุปท้ายเรื่องว่า เราชรักบ้านเกิด เมืองนอนของเรา
- **บัวคำ** ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๕๑๑ หนังสือฝึกอ่านเบื้องต้น สำหรับเด็กเริ่มเรียนในภาคเหนือ สอนเป็นคำๆ มีภาพประกอบเต็มหน้าหนังสือ เช่น ไก่มีไข่ บัวคำเลี้ยงหมา ช้างลากซุง เป็นต้น

หนังสือสำหรับอ่านเพิ่มเติม

- **เรื่องไม่เป็นไรลืมเสียเถิดและอ้อมไฉ่ไม่ขัดสน** โดย นายกีฬา พรธนะแพทย์ และนายกี กิริติวิโยลาร ฉบับ พิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๓ เนื้อเรื่องสอนให้เป็นเด็กดี มีความขยันหมั่นเพียร
- **เรื่องนกนางเขน** โดย กรมวิชาการ กระทรวงธรรมการ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๓ เป็นหนังสืออ่าน สำหรับเด็กอายุ ๘-๑๐ ขวบ สอนให้รักธรรมชาติและมีความเมตตา กรุณาต่อสัตว์
- **เรื่องลูกสัตว์ต่างๆ** โดย นายกี กิริติวิโยลาร และขุนศึกษากิจพิพัฒน์ ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๓ กล่าวถึงสัตว์ต่างๆ ที่เด็กพบเห็นอยู่เสมอ และที่มีอาการหรือความเป็นอยู่คล้ายเด็ก เพื่อให้เด็ก มีความสังเกตกิริยาอาการของสัตว์นั้นๆ ตลอดจนปลูกฝังนิสัยชอบอ่านหนังสือ โดยใช้ข้อความ เป็นวรรคสั้นๆ ประมาณ ๔-๗ คำ เพื่อให้เด็กอ่านง่ายและสะดวก แต่ละเรื่องน่าสนใจเป็นที่ จดจำง่าย เช่น เรื่องแม่ไก่ดื้อ ที่กล่าวถึงนันทาเป็นแม่ไก่ลาย มีชนสีขาวย กับดำสลับกัน
- **เรื่องเบ็ดเตล็ด** โดย กรมวิชาการ กระทรวงธรรมการ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๗ , ๒๔๘๔ แต่ละบท มีภาพ ประกอบ เช่น เรื่องนกกระเจอก เด็ก ๒ คน ต้นไม้ก็คล้ายกับเรา หม้อข้าวหม้อแกง เป็นต้น

แบบสอนอ่านเฉพาะวิชา

- แบบสอนอ่านพงศาวดารฉบับแบบเรียนหลวง เรียบเรียงโดย พระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ (ม.ร.ว.เปีย มาลากุล) ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๓๒-๒๔๓๕ แบ่งเป็น ๒ ตอน หรือ ๒ บริเฉท บริเฉทที่ ๑ ชื่อว่าพงษาวดารสยาม ตั้งแต่สร้างกรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงศรีอยุธยาแตกครั้งที่ ๒ บริเฉทที่ ๒ ชื่อว่าพระราชพงษาวดาร เป็นช่วงจลาจลสมัยตั้งแต่สร้างกรุงเทพฯ จนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
- พระราชพงศาวดาร เล่ม ๑-๓ โดย กรมศึกษาธิการ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๔๔ ตั้งแต่แผ่นดินพระเจ้าอยู่ทองจนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
- หนังสือพระราชพงษาวดาร เล่ม ๑-๒ โดย กรมศึกษาธิการ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๔๕ ตั้งแต่แผ่นดินพระเจ้าอยู่ทองจนถึงแผ่นดินสมเด็จพระบรมราชาที่ ๓ พระเจ้าที่นั่งสุริยามรินทร์
- แบบสอนอ่านเรื่องเวลา ฯลฯ โดย กรมศึกษาธิการ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๔๔
- แบบเรียนภูมิศาสตร์ โดย ชุนอินทรปราสาท (อุณห์) ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๕๑
- แบบเรียนภูมิศาสตร์เบื้องต้น โดย รองอำมาตย์ตรี โสภา ปาลบุตร ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๗ ว่าด้วยประเทศสยามและประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชียอย่างสังเขป
- แบบเรียนภูมิศาสตร์พาณิชย์ โดย นายจรัส แดงน้อย ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๙
- ภูมิศาสตร์สยาม โดย นายฮอร์แมน ชัตตัน ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๘
- แบบสอนอ่านจรรยา โดย ชุนบงการอุบัตินกิจ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๒, ๒๔๗๗, ๒๔๗๘ เพื่อสอนศีลธรรมจรรยา
- แบบสอนจรรยา โดย พระยาวิจิตรคุณกุล ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๐ เพื่อสอนศีลธรรมจรรยา
- หนังสืออ่านธรรมจริยา เล่ม ๑-๒ โดย เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีและพระยาอนุกิจวิธูร ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๙, ๒๔๘๐ เพื่อใช้เป็นหนังสือฝึกนิสัย กิริยา มารยาท และจิตใจของเด็ก
- หนังสืออ่านธรรมจริยา เล่ม ๓ โดย นายไข่ เรื่องศิลป์ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๐ เพื่อสอนศีลธรรมจรรยา
- แบบสอนอ่านหน้าที่ราษฎร โดย กองวิชาการ กระทรวงธรรมการ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๐ เพื่อให้เด็กรู้จักสิทธิหน้าที่ของตน และการปกครองตามแบบรัฐธรรมนูญใหม่
- หนังสือพลเมืองดี โดย เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๐ ใช้สอน หน้าที่พลเมืองและความรู้รอบตัว หลายท่านคงคุ้นเคยกันดีเรื่องนายเถื่อนเป็นนายเมือง กล่าวว่า มีบ้านบ้านหนึ่งอยู่ตำบลสามเสนในกรุงเทพฯ เจ้าของบ้านชื่อนายมัน สกุล รักธรรม ภรรยาชื่อคอง นายมัน รักธรรมคนนี้เป็นคนได้เคยทำราชการงานเมืองมามากและเคยเที่ยวเตร่มาแทบทุกทิศทุกทาง...
- แบบเรียนหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม โดย กรมวิชาการ กระทรวงธรรมการ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๔ แต่ละบทมีคำถามท้ายบท เช่น ถ้ามัวชาติ หมายความว่าอะไร
- หนังสืออ่านหน้าที่พลเมือง โดย กรมวิชาการ กระทรวงธรรมการ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๔ กล่าวถึงสิทธิหน้าที่พลเมือง การส่งจดหมาย ไปรษณียบัตร พัสดุไปรษณีย์ เป็นต้น

- แบบเรียนความรู้เรื่องเมืองไทย โดย รองอำมาตย์ตรีโสภา ปาลบุตร ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๑ ว่าด้วยเรื่องทิศต่างๆ หมวดเบ็ดเตล็ด และประวัติของสยาม
- แบบสอนอ่านศุขวิทยา โดย หลวงประมุขวิชาเพิ่ม (ชุ่ม ชนะเดมีย์) ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๕๙ แทรกความรู้และฝึกทักษะการอ่าน
- แบบเรียนอนามัย โดย ชุนวิทยาวุฒิ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๖๙ เพื่อนักเรียนได้รู้จักรักษาร่างกายของตนเองให้แข็งแรงและเป็นสุขสบาย เช่น การอาบน้ำ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องเรือน เครื่องใช้ เป็นต้น
- แบบสอนการรักษาตัว โดย ชุนวิทยาวุฒิ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๖๙ สอนให้เด็กมีสุขวิทยาที่ดี
- หนังสืออ่านศีลธรรมและศุขวิทยา โดย พระประมุขวิชาเพิ่ม (ชุ่ม ชนะเดมีย์) ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ สอนเด็กให้รู้จักส่วนสำคัญของร่างกาย สิ่งจำเป็นในการเลี้ยงร่างกาย การรักษาความสะอาด ในการกินการนอน เพื่อรู้จักปฏิบัติตนให้ได้รับความสุข เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการงานทั่วไป เช่น ร่างกายมีความ สามารถอย่างไร การหุงหาอาหาร เป็นต้น
- แบบสอนอ่านวิทยา โดย พระยาวิทิศดรณกุล ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๑ ใช้ประกอบการสอนแบบเดียวกับแบบสอนวิทยา เพื่อให้เด็กจำได้ง่ายขึ้น แบ่งเป็นบทย่อยๆ เช่น ต้นไม้ ราก ลำต้น สุนัข น้ำตาลโตนด เป็นต้น มีข้อควรจำท้ายบทด้วย
- แบบเรียนวิทยา โดย นายน้อย เลปอาจารย์ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๗ มีเนื้อหา ๓ หมวดว่าด้วยวัตถุ และเรื่องเบ็ดเตล็ด พืช และสัตว์ มีคำถามทบทวนท้ายบทด้วย
- แบบสอนอ่านวิชาอาชีพ โดย นายผล กาญจนวาทะ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๘, ๒๔๗๙ ท้ายบทจะสรุปคำที่ควรรู้ คำที่ควรสะกดได้ ข้อควรจำ บทฝึกหัดคัดและเขียน และคำถาม
- แบบเรียนวิชาการเรือนเบื้องต้น โดย ร.อ.ท. สนิท ศุขสมาน ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๘ เป็นการสอนว่าการครัวเป็นหน้าที่ของผู้หญิง การจัดบ้าน เป็นต้น
- แบบสอนอ่านเรื่องการเพาะปลูก โดย พระยาเมธาธิบดี ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๕๘, ๒๔๗๒ ให้ความรู้ง่ายๆ ในการเป็นชาวไร่ชาวนา และสอนเด็กในการหาเลี้ยงชีพ เป็นเรื่องเล่าจากพี่น้อง ๒ คน พี่ชื่อเพิ่ม อายุ ๑๗ ปี เล่าเรื่องการเพาะปลูกให้แก่น้องชื่อน้อย อายุ ๙ ปี
- แบบเรียนกลสิกรรม ว่าด้วยที่ดิน โดย หลวงผลสัมฤทธิ์กลสิกรรม (ผล สนิธระเวชญ์) ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๖, ๒๔๗๘ เช่น เรื่องปุ๋ย การสงวนความชุ่มชื้นในดิน ดินฟ้าอากาศ เป็นต้น
- แบบสอนอ่านการค้าขาย เล่ม ๑-๓ โดย พระยาพณิชยศาสตร์วิธาน ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๖-๒๔๗๙ เป็นหนังสือรวมเรื่องสั้นๆ เกี่ยวกับการค้าขาย เพื่อให้เด็กมีพื้นความรู้เรื่องการค้าตามยุคสมัย และมีคำถามท้ายบท เช่น เข้าๆ คนกะเดียตกะจาดหัวตระกร้าไปไหนกัน ทำไมเด็กไม่ควรซื้อของเชื่อ เป็นต้น

- แบบสอนอ่านวิทยาการ โดย พระยาพนิชยศาสตร์วิธาน ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๐ เนื้อหาเป็นบทย่อยๆ รวม ๔ เรื่องใหญ่ๆ คือ การค้าขาย หุ่นส่วนและบริษัท การธนาคารหรือคลังออมสิน และการสหกรณ์ ซึ่งผู้เขียนแนะนำให้อ่านแบบสอนอ่านการค้าขาย เล่ม ๑-๓ ประกอบด้วย
- แบบฝึกสอนกายบริหาร โดย กรมพลศึกษา กระทรวงธรรมการ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๒ เนื้อหาแบ่งเป็น ๔ ตอน สำหรับนักเรียนชายหญิง ชั้นประถม ชั้นมัธยมต้น และชั้นมัธยมปลาย ตอนหนึ่งๆ มีภาพและคำอธิบายท่ากายบริหาร ๒๐ ท่า

แบบสอนอ่านจินตกรนิพนธ์หรือกรนิพนธ์

เป็นหนังสือที่ตัดตอนมาจากวรรณคดีสำคัญ ซึ่งผู้แต่งได้ร้อยกรองไว้ด้วยถ้อยคำไพเราะ เป็นประโยชน์ในการศึกษา เหมาะสมกับการหัดอ่าน เรียนศัพท์ และฝึกการย่อความ ได้แก่

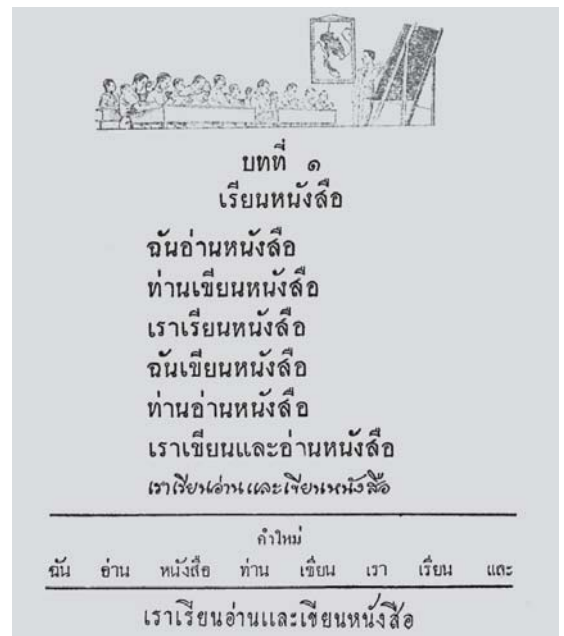
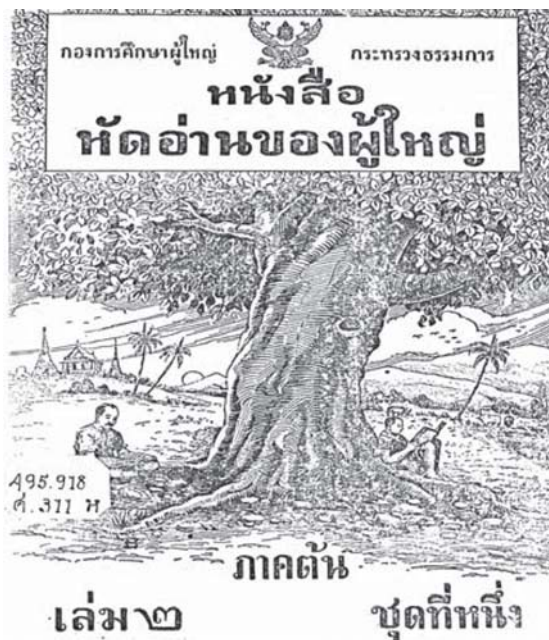
- ดอกสร้อยสุภาษีศ โดย กรมวิชาการ กระทรวงธรรมการ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๓ ได้ตัดตอนคำประพันธ์บางเรื่องมาจัดพิมพ์เป็นเล่มเล็กๆ เพื่อใช้เป็นหนังสือสอนอ่านของนักเรียนชั้นมูลศึกษานิยมเป็นบทท่องจำและคติสอนใจ เช่น บทเด็กน้อย กล่าวว่า... เด็กเอ๋ยเด็กน้อย ความรู้เรายังด้อยเร่งศึกษาเมื่อเติบโตใหญ่เราจะได้มีวิชา เป็นเครื่องหาเลี้ยงชีพสำหรับตน ได้ประโยชน์หลายสถานเพราะการเรียน จงพากเพียรไปเถิดจะเกิดผล ถึงลำบากตรากตรำก็จำทน เกิดเป็นคนควรหมั่นขยันเถย
- ราชอิริยาตมตักศิราพระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง แปลและเรียบเรียงจากพงศาวดารมอญโดย เจ้าพระยาพระคลัง (หน) และคณะ ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๘ เนื้อเรื่องแสดงถึงคุณธรรมของกษัตริย์และเหล่าทหาร
- อิเหนาตอนศึกท้าวกะหมังกะหนิง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๙ เป็นกลอนบทละครแต่งคติธรรมการรักษาดินแดนและวงศ์ตระกูล
- สามก๊กตอนโจโฉแตกทัพเรือ แปลจากวรรณคดีจีนโดย เจ้าพระยาพระคลัง (หน) ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๐ เนื้อเรื่องเป็นร้อยแก้วที่แสดงกุศโลบายทางการเมืองการสงคราม และอุปนิสัยของตัวละครที่ซื่อสัตย์ กตัญญู
- สังข์ทองตอนเลื้อยคู์ หาปลาหาเนื้อ และตอนตีคัล พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๐, ๒๔๘๗ เป็นบทละครนอกที่แต่งคติธรรมเกี่ยวกับคนรูปไม่งามแต่จิตใจดี มีความรู้ความสามารถ
- พระอภัยมณีตอนศึกเก้าทัพ โดย สุนทรภู่ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๑ หน้าปกแจ้งว่าของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- รามเกียรติ์ตอนศึกกุมภกรรณและตอนท้าวมาลีราชว่าความ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๒ เนื้อเรื่องแสดงคุณธรรมด้านความยุติธรรม
- พระอภัยมณีตอนครองเมืองผลึก โดย สุนทรภู่ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๒ เนื้อเรื่องเป็นกลอนสุภาพที่แสดงความรักความผูกพันระหว่างพ่อกับลูก

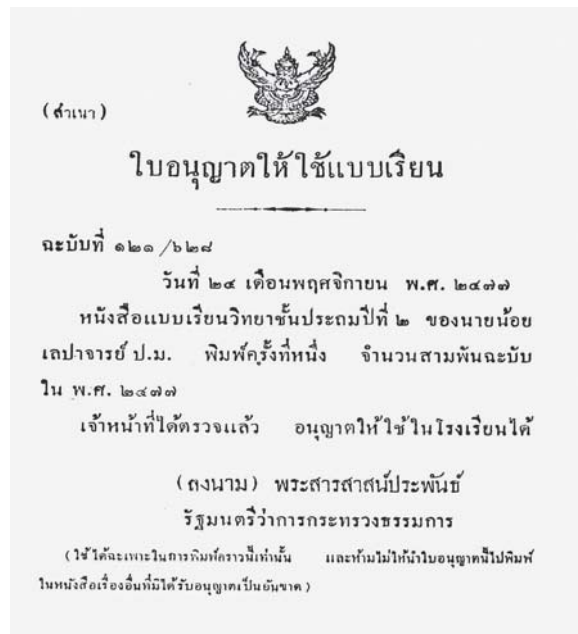
- นิทราชาคริต พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๖ ทรงดัดแปลงจากหนังสือเรื่อง พันหนึ่งราตรีของอาหรับ
- โฟงพาง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๙ เป็นบทละครพูดแต่งคดีธรรมในเรื่องความรักชาติ
- เสียดสละ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๓ เป็นบทละครพูดแต่งคดีธรรมในเรื่องความรักชาติ
- หัวใจนักรบ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๖ เนื้อเรื่องในเชิงปลุกใจให้รักชาติ ซึ่งวรรณคดีสโมสรยกย่องพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ เป็นยอดของบทละครพูด
- พระร่วง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๗ เพื่อประโยชน์ ทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และความรักชาติ
- ผู้ร้ายแฝง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๗ เพื่อสั่งสอน ข้าราชการในการเล่นการพนัน และแต่งคดีธรรมด้านความซื่อสัตย์
- เอลงพาย โดย กรมสมเด็จพระปรมาธิบดีชิโนรส ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๕๒ แต่งเป็นลิลิตยอพระเกียรติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช มุ่งเน้นพระปรีชาสามารถทางการรบ
- โคลงนิราศนรินทร์ โดย นายนรินทร์ธิเบศร์ (ทองอิน) ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๕๓ แต่งเป็นโคลงสี่สุภาพ ที่แสดงความรู้สึกอาลัยอาวรณ์ต่อหญิงคนรัก และเล่าถึงการเดินทางเมื่อผ่านภูมิประเทศต่างๆ
- นิราศนครวัด โดย สมเด็จพระกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๒ แต่งเป็นนิราศร้อยแก้ว เล่าเรื่องเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดีในประเทศกัมพูชา

แบบเรียนอื่นๆ

- รชดาภิเษก เล่ม ๑-๖ เป็นตู้ทองของการเล่าเรียน โดย ขุนวรพิตย์พิจารณา ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๓๗ ตั้งชื่อหนังสือเพื่อเป็นที่ระลึกในพระราชพิธีพิเศษอภิเษกสมรสสมเด็จเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวครบ ๒๕ ปี เนื้อหาสำหรับนักเรียนที่ศึกษา ๒ ภาษา คือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- หนังสือภุมมะนิเทศ โดย หมอแวนไต่กี ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๑๗ ผู้แต่งอ้างว่าจัดทำเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นหนังสือแบบเรียนภูมิศาสตร์ มีภาพแผนที่ประกอบ นำเสนอเนื้อหาในรูปแบบถามตอบ ใช้อักษร ๒ อย่าง คือ ถ ให้อ่านว่า ถามว่า ต ให้อ่านว่า ตอบว่า
- แบบหัดอ่านเสียง โดย พันโทพระอภัยพลรบ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๕๕
- แบบเรียนการบายูซี โดย หลวงมไหสวรรย์ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๕๕ เป็นแบบเรียนพาณิชย์การกรมราชบัณฑิต

- แบบเรียนภาษาอังกฤษ โดย ร.อ.ต. สนั่น ศุขสมาน ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๗
- แบบเรียนภาษาอังกฤษ โดย ม.ล. มานิจ ชุมสาย ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๒
- แบบฝึกหัดอังกฤษ โดย พระยาภะรตราชาและพระประทีปสุนทรสาร ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๐
- แบบวาดเขียน โดย นายสง่า รัชมิตต์ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๘
- ตำราแบบวาดเขียน โดย นายสง่า รัชมิตต์ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๘
- แบบเรียนวาดเขียน โดย หลวงวิศาลศิลปกรรม ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๙
- แบบเรียนพีชคณิต โดย นายรังสี เทพหัสดิน ณ อยุธยา ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๙
- แบบฝึกหัดเรขาคณิต โดย หลวงศิลปานุการกิจ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๐
- แบบเรียนคณิตศาสตร์ โดย กรมวิชาการ กระทรวงธรรมการ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๒
- แบบคัดไทย โดย นายน้อย เลปอาจารย์ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๗
- แบบฝึกหัดคัดภาษาไทย แก้วรรคตอนวงกา โดย ชุนชิดพิทยกรรม ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๘
- แบบเรียนเรียงความ โดย พระยาภะรตราชาและพระยาวิทิศดรณกุล ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๘
ประกอบด้วยอธิบายความสั้นๆ มีแบบฝึกหัดที่เรียบเรียงเป็นรูปสำเร็จให้ดูเป็นตัวอย่างแนะนำวิธีเรียน
คือ นักเรียนอ่านเอง ๒ หรือ ๓ ครั้ง ให้ปิดหนังสือแล้วเรียบเรียงเนื้อหาใหม่ตามลำดับหัวข้อที่ได้ทำไว้
ให้ตอนต้นเรื่อง
- แบบเรียนภาษาแต่จืดด้วยตนเอง โดย นายเล็ง เทรตระกูล ฉบับพิมพ์ พ.ศ.๒๔๗๙ เนื้อเรื่อง
ผูกเป็นประโยคยาวๆ สอนการเขียนอ่านและสนทนา มีภาพประกอบด้วย

ภาษาและหนังสือไทยกับหน้าที่พลเมืองดี

ผู้เขียนมีข้อมูลเก่าแก่ที่หาอ่านได้ยาก ตั้งใจนำมาฝากให้กับท่านผู้อ่านทุกๆ คน เป็นประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยรฐนิยมฉบับที่ ๙ เรื่องภาษาและหนังสือไทยกับหน้าที่พลเมืองดี ที่ใช้การสำเนาเอกสารมาจากปกหลังด้านใน หนังสือหัตถ์อ่านของผู้ใหญ่ ชุดที่ ๑ เล่ม ๒ ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยรักษาถ้อยคำในประกาศตามต้นฉบับทุกประการ เพื่อให้คนไทยทั้งหลายระลึกถึงคุณค่าของภาษาไทย ภาควิชาภูมิใจในการประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี และเรารักชาติไทยตลอดไป 📖

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยรฐนิยมฉบับที่ ๙
เรื่องภาษาและหนังสือไทยกับหน้าที่พลเมืองดี

ด้วยรัฐบาลพิจารณาเห็นว่า การที่ชาติไทยจะดำรงถาวรและเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปนั้น ย่อมต้องใช้ภาษาและหนังสือของชาติเป็นส่วนประกอบอันสำคัญ คณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ให้ประกาศเป็นรฐนิยมไว้ดังต่อไปนี้

๑. ชนชาติไทยจะต้องยกย่อง เคารพ และนับถือ ภาษาไทย และต้องรู้สึกเป็นเกียรติยศในการพูด หรือใช้ภาษาไทย

๒. ชนชาติไทยจะต้องถือว่า หน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดีประการที่หนึ่งนั้น คือ ศึกษาให้รู้หนังสือไทยอันเป็นภาษาของชาติ อย่างน้อยต้องให้อ่านออกเขียนได้ ประการที่สอง ชนชาติไทยจะต้องถือเป็นหน้าที่อันสำคัญในการช่วยเหลือสนับสนุนแนะนำชักจูงให้พลเมืองที่ยังไม่รู้ภาษาไทย หรือยังไม่รู้หนังสือไทย ให้ได้รู้ภาษาไทย หรือให้รู้หนังสือไทยจนอ่านออกเขียนได้

๓. ชนชาติไทยจะต้องไม่ถือเอาสถานที่กำเนิด ภูมิลำเนา ที่อยู่ หรือ สำเนียงแห่งภาษาพูดที่แปร่งไปตามท้องถิ่น เป็นเครื่องแสดงความแตกแยกกัน ทุกคนต้องถือว่า เมื่อเกิดมาเป็นชนชาติไทย ก็มีเลือดไทยและพูดภาษาไทยอย่างเดียวกัน ไม่มีความแตกต่างกันในการกำเนิดต่างท้องถิ่น หรือพูดภาษาไทยด้วยสำเนียงต่าง ๆ กัน

๔. ชนชาติไทยจะต้องถือเป็นหน้าที่ในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีแห่งชาติ ช่วยแนะนำชักชวนกันสั่งสอนผู้ที่ยังไม่รู้ ไม่เข้าใจหน้าที่พลเมืองดีของชาติให้ได้รู้ได้ เข้าใจในหน้าที่พลเมืองดีแห่งชาติไทย

ประกาศมาณวันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๓

พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรี

